

Florica ICHIM

Alexandru Darie
și
"Viforul" său

Uneori, regizorii noștrii cei mai buni ne aduc într-o stare de uluire totală. Aici, mă refer direct la Alexandru Darie. Când a făcut "1794", cu o dezinvoltură, pe care i-am înțeles-o și justificat-o, a luat din piesele a trei autori fragmentele ce-i conveneau, le-a asamblat cum a crezut de cuviință și a oferit publicului un bun spectacol pe un text, mai mult al său decât al scriitorilor. Când s-a apropiat, acum, de "Viforul" lui Delavrancea parcă o stare sfielnică l-a cuprins și a păstrat textul în litera sa deși era evident că se puteau opera tăieturi mai masive în avantajul dramei, implicit, al spectacolului și al spectatorilor. Deși drama este lungă și stufoasă, am fost obligați să o urmărim ca atare cu un mare adaos de scene mute (admirabile din punct de vedere vizual, ca întreg spectacolul, de altfel) care au făcut ca reprezentația să dureze peste măsură. Este adevărat, însă, că Alexandru Darie face ca piesa să devină captivantă în majoritatea momentelor, ca patologicul domnitor Ștefăniță să poată fi receptat ca personaj contemporan (cel puțin de noi ce-am răbdat mai mult de-un sfert de veac tirania unui individ patologic), iar atenția publicului să fie menținută la cotele de receptare până la un moment dat.

Regizorul a mai făcut o operație ciudată. Ignorând tot ce s-a spus și

scris despre personajele piesei și aducând pe Ștefăniță în prim plan, a tratat grupul boierilor moldoveni - tot din intenția sa de contemporaneizare - în masă amorfă și fără trăsături distincte, manevrați spre o parte și cealaltă a vrierilor, duși la execuție, inerti, fără crâcnire încât tot ce face Luca Arbore (adevăratul personaj de tragedie din piesa lui Delavrancea) pare lipit într-o lume unde sfatul țării este lipsit de personalități. La actori s-a văzut strădania de a-i diferenția invers direcționată față de linia impusă de regizor. În Luca Arbore, Mircea Albulescu a căutat chiar să aibă măreție. I-a lipsit însă vrednica simțire a omului care a făcut istorie prin înțelepciune și din devotament. Evident nu l-am văzut pe Nottara, creatorul rolului, dar martorii avizați scriu că ar fi "atins culmi de artă nebănuită", aici bunul portar al Sucevei parcă-și amintea bătrânește de gloria trecută, iar nenorocirile curgeau prelinse de pe platoșa lui uzată.

Lipsa de dramatism a piesei este, în mod fericit, înlocuită de regizor prin compunerea de noduri de tensiune, care, apoi, lasă spațiu unui moment liric, sensibil (sau cu iz mioritic, aș zice) așezat ca între sulite amenințătoare. În acest mod sunt aduse în față drama Doamnei Tana și tragedia Oanei - grea povară pentru interprete (Cristina Toma și, respectiv, Dana Dogaru), care, prima cu discreție, cea de-a doua cu dezlănțuiri cam exagerate își împlinesc rostul ce li s-a dat. Mai există în spectacol trei piloni ce se cer neapărat amintiți. Stelian Nistor - interpretul lui Ștefăniță, Maria Miu - autoarea scenografiei și Adrian Enescu - semnatarul ilustrației muzicale. În toată prima parte a

spectacolului, decorul abia se zărește sugerând un palat întunecos, spațiu de închinăciune, iatac primitiv ș.a.m.d., pentru ca în partea a doua să devină activ în jocul de conspirații și trădări, de urmărit și suspiciune. Ultimul plan al scenei ajunge să fie cooptat acțiunii și, în chip deosebit, sporirii suspansului. Aura de credință ortodoxă, ce răzbate și învăluie propunerea regizorală, este constant sporită de sublinierile muzicii oferite de compozitorul Adrian Enescu. Ce se întâmplă însă cu elementul-cheie al soluției regizorale adică, Ștefăniță? Leșind de la spectacol, din zumzetul de voci am desprins păreri antagonice. Dar antagonice! Aceasta este o altă ciudățenie a spectacolului. Ori cei care nu l-au plăcut pe Stelian Nistor au considerat exagerat demersul său scenic uitând că eroul piesei era un bolnav psihic, ori eu personal am receptat alături. Cert este că mie mi s-a părut că actorul și-a cuprins personajul, și-a asumat boala, slăbiciuni, patimă, oroare, crimă, punând frâu permanent pe tentația excesului - totul exact articulat.

Este cu adevărat ciudat faptul că timpul îndepărtat al piesei (regizorul ține tot timpul acțiunea într-un fum subțire precum negurile de veac), defectele ei, scăderile spectacolului, enumerate mai sus, nu ne resping, ci urmărim lectura nouă ca pe un text necunoscut, ne lăsăm ades fascinați de imagini și așteptăm și noi (justițieri de stal, lojă sau balcon) înfrângerea și pedepsirea celui rău. Totuși dacă Alexandru Darie nu se hotărăște ca - în pofida imaginilor ori soluțiilor de calitate pe care le găsește pentru un spectacol - să fie dur cu sine și să devină riguros este în primejdie să-și piardă mulți dintre admiratori.